

Wymagania edukacyjne z wiedzy o społeczeństwie. Klasa 8.

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Społeczne aspekty życia człowieka					
1.1. Społeczna naturaczłowieka	– wie, czym jest społeczeństwo oraz wyjaśnia, że człowiek jest istotą społeczną, – wymienia typowe role społeczne,	– wyjaśnia, czym jest socjalizacja oraz wymienia czynniki wpływające na człowieka w procesie socjalizacji, – podaje przykłady więzi społecznych, – wymienia podstawowe potrzeby społeczne,	– odróżnia więzi symetryczne i niesymetryczne, – analizuje piramidę Maslowa, rozróżniając potrzeby podstawowe oraz wyższego rzędu,	– omawia znaczenie procesu resocjalizacji dla osób niedostosowanych społecznie, – definiuje czynniki wpływające na proces socjalizacji w poszczególnych fazach życia człowieka,	– omawia charakter więzi symetrycznych i niesymetrycznych, wskazując ich pozytywny oraz negatywny wpływ na rozwój jednostki,
1.2. O komunikacyjnej naturze człowieka	– wie, czym jest komunikacja społeczna i na czym polega autoprezentacja, – rozróżnia komunikację werbalną i niewerbalną,	– omawia warstwy aktu komunikacyjnego, – wymienia podstawowe zasady skutecznej komunikacji,	– rozpoznaje różne konteksty wypowiedzi, – wskazuje, na czym polega komunikacja interpersonalna, grupowa, medialna,	– identyfikuje typowe elementy mowy ciała, – analizuje różne techniki autoprezentacyjne, wskazując właściwe i błędne sposoby ich stosowania,	– dokonuje skutecznej prezentacji na dany temat, stosując właściwe zasady prezentacyjne,
1.3. Człowiek w grupie	– wie, czym jest grupa społeczna, – rozróżnia grupy pierwotnej wtórnej, formalnej i nieformalnej, małe i duże, podając przykłady takich grup,	– wyjaśnia pojęcia: <i>konformizm</i>, <i>asertywność</i>, <i>afiliacja</i>, <i>próżniactwo społeczne</i>, – podaje przykłady postaw asertywnych i konformistycznych,	– wskazuje istotne cechy grupy koleżeńskiej oraz zadaniowej, – odnosząc się do piramidy Maslowa wskazuje, jakie potrzeby zaspokaja przynależność do różnych grup społecznych,	– wyjaśnia, na czym polega ewaluacja, – uzasadnia, jakie korzyści w określonych sytuacjach mogą wynikać z postawy asertywnej i postawy konformistycznej,	– analizuje pozycję w grupie poszczególnych członków, odnosząc się do pojęcia więzi symetrycznych i niesymetrycznych,
1.4. Konflikty społeczne i podejmowanie decyzji w grupie	– zna pojęcia: <i>konflikt społeczny</i>, <i>stereotyp</i>, – wie, na czym polegają mediacja, negocjacje, arbitraż,	– dostrzega negatywne i pozytywne następstwa konfliktów, – wymienia sposoby podejmowania decyzji w grupie (decyzja lidera, głosowanie, decyzja wspólna – kompromis i konsensus),	– omawia poszczególne fazy konfliktu, – wymienia i omawia różne postawy wobec konfliktu interpersonalnego (unieważnienie, pojednanie, rywalizacja),	– rozróżnia właściwe metody rozwiązywania konfliktów grupowych oraz interpersonalnych, – dobiera właściwą metodę rozwiązywania konfliktów do zaistniałej sytuacji konfliktowej,	– sporządza samodzielnie schemat podejmowania decyzji, z uwzględnieniem różnych rozwiązań oraz ich skutków,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 2. Rodzina, edukacja i praca					
2.1. Rodzina jako grupa społeczna	– wyjaśnia, czym są wartości i normy społeczne, – wie, kim są krewni i powinowaci, – podaje przykłady praw i obowiązków dziecka w rodzinie,	– klasyfikuje rodzinę jako grupę społeczną, – wylicza wartości powszechnie akceptowane w społeczeństwie, – wymienia elementy socjalizacji pierwotnej,	– omawia różne typy norm społecznych, – rozróżnia wartości materialne i niematerialne, – wie, czym jest rodzina dysfunkcyjna,	– analizuje wybrane zapisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz Konwencji o prawach dziecka, – dokonuje hierarchizacji wartości, które uważa za istotne, – wskazuje źródła przemocy w rodzinie,	– omawia znaczenie kluczowych norm społecznych dla procesu socjalizacji, – interpretuje hierarchię wartości wyznawanych przez Polaków, wynikającą z analizy danych statystycznych,
2.2. Ekonomia na co dzień	– zna pojęcia: <i>gospodarstwo domowe</i>, <i>budżet domowy</i>, – wymienia główne źródła dochodów gospodarstw domowych oraz ich podstawowe wydatki,	– wie, czym jest deficyt, nadwyżka oraz równowaga budżetowa, – wymienia różne sposoby oszczędzania pieniędzy,	– rozróżnia stałe, przewidywalne i niespodziewane wydatki budżetu domowego, podając przykłady takich wydatków,	– analizuje dane statystyczne dotyczące struktury dochodów i wydatków budżetów domowych, – sporządza plan typowego budżetu gospodarstwa domowego,	– dobiera właściwy sposób oszczędzania lub pożyczania pieniędzy do określonej sytuacji,
2.3. Szkoła i jej funkcje	– wymienia etapy polskiego systemu edukacji, – omawia podstawowe czynniki, które powinien uwzględnić, planując własną ścieżkę kształcenia,	– rozróżnia szkoły publiczne i niepubliczne, kompetencje twarde i miękkie, – analizuje różne możliwości kształcenia w szkole ponadpodstawowej,	– wskazuje przykłady kompetencji niezbędnych w wybranych zawodach, – analizuje dynamikę rynku pracy, z uwzględnieniem zawodów deficytowych, nadwyżkowych i zrównoważonych,	– wymienia i omawia funkcje szkoły, – wyjaśnia, czym są szkoły: specjalne, integracyjne, przysposabiające do pracy, sportowe i mistrzostwa sportowego,	– ocenia, w jakim stopniu polski system edukacji odpowiada na potrzeby młodzieży oraz wyzwania współczesności,
2.4. Społeczność szkolna	– wymienia organy szkoły, – wie, czym jest statut szkoły, – podaje przykłady praw i obowiązków uczniów,	– podaje przykłady naruszenia praw uczniów i pracowników szkoły, – wskazuje osoby lub instytucje, do których należy zgłosić naruszenie tych praw,	– omawia zapisy statutu szkoły dotyczące praw i obowiązków ucznia oraz wyboru i kompetencji samorządu uczniowskiego, – analizuje możliwości postępowania w przypadku naruszenia praw członków społeczności szkolnej,	– charakteryzuje klasę szkolną jako przestrzeń rozwoju edukacyjnego, społecznego, psychicznego,	– planuje inicjatywy zmierzające do rozwiązania problemów istotnych dla społeczności szkolnej,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 3. Prawa człowieka					
3.1. Pojęcie prawa oraz prawi wolności	– wie, czym jest prawo, na czym polega godność człowieka, – posługując się przykładami, rozróżnia prawa człowieka i wolności obywatelskie, – wymienia akty prawa krajowego (Konstytucja RP) oraz międzynarodowego (Powszechna Deklaracja Praw Człowieka), określające charakter i zakres praw człowieka,	– wskazuje organizacje międzynarodowe zajmujące się kwestią praw i wolności człowieka (ONZ, Rada Europy, Unia Europejska), – wyjaśnia, na czym polega przyrodzoność, powszechność, nienaruszalność i niezbywalność praw człowieka,	– przedstawia typologię praw i wolności człowieka (osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne i kulturalne, solidarnościowe), właściwie kwalifikując wybrane prawa i wolności, – wskazuje okoliczności, w których państwo może ograniczyć lub zawiesić obowiązywania wybranych praw i wolności,	– analizuje postrzeganie praw człowieka w świetle wybranych aktów prawa krajowego i międzynarodowego, – wyjaśnia, kiedy i dlaczego obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka,	– analizuje, na czym polega przedmiotowe i podmiotowe znaczenie prawa,
3.2. Prawa i wolności w Konstytucji RP	– podaje przykłady praw i wolności osobistych oraz politycznych, – omawia zakres i charakter wybranego prawa oraz wolności,	– wyjaśnia, na czym polega nietykalność osobista, niezawisłość sędziowska, domniemanie niewinności, wolność zgromadzeń, ubezwłasnowolnienie,	– wskazuje okoliczności, w jakich państwo może ograniczyć lub zawiesić obowiązywanie wybranych praw i wolności, – podaje przykłady sytuacji, w których może dochodzić do naruszenia praw i wolności obywatelskich,	– wymienia prawa i wolności ekonomiczne, socjalne i kulturalne zdefiniowane w Konstytucji RP, – uzasadnia, że przepisy Konstytucji RP dotyczące praw i wolności wynikają z uniwersalnych zasad i wartości respektowanych przez społeczność międzynarodową,	– objaśnia kontrowersje związane z zakresem obowiązywania wybranych praw lub wolności,
3.3. Ochrona praw człowieka	– zna nazwisko Rzecznika Praw Obywatelskich i określa jego zadania, – podaje przykłady międzynarodowych organizacji pozarządowych, zajmujących się kwestią praw człowieka (<i>Amnesty International, Human Rights Watch, Helsińska Fundacja Praw Człowieka</i>),	– omawia środki ochrony praw i wolności, zagwarantowanych w Konstytucji RP, – podaje przykłady aktywności organizacji pozarządowych w dziedzinie ochrony praw człowieka,	– omawia zakres działalności ONZ, OBWE, Rady Europy na rzecz ochrony praw człowieka, – analizuje tryb postępowania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wskazuje przykładowe formy jego działalności,	– analizuje oraz interpretuje dane statystyczne, odnoszące się do działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, – omawia tryb powoływania oraz gwarancje niezależności Rzecznika Praw Obywatelskich, – określa zakres działalności innych rzeczników praw w Polsce,	– opracowuje i prezentuje informacje na temat łamania praw człowiek w wybranym kraju,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
3.4. Prawa dzieci	– zna nazwisko Rzecznika Praw Dziecka i określa jego zadania, – rozwija skrót UNICEF i przedstawia cele tej organizacji, – podaje przykłady praw dziecka, zawartych w dokumentach prawa krajowego i międzynarodowego,	– omawia założenia Konwencji o prawach dziecka, – wyjaśnia pojęcia: <i>osoba fizyczna, adopcja, obowiązki alimentacyjne</i>, – wymienia akty prawne zawierające przepisy dotyczące praw dziecka (Konstytucja RP, Kodeks cywilny, rodzinny i opiekuńczy, pracy),	– analizuje tryb postępowania Rzecznika Praw Dziecka oraz wskazuje przykładowe formy jego działalności, – omawia zakres zdolności małoletnich do czynności prawnych oraz warunki ich zatrudniania,	– analizuje dane statystyczne dotyczące naruszania praw dziecka, – omawia tryb powoływania oraz gwarancje niezależności Rzecznika Praw Dziecka,	– uzasadnia, dlaczego Janusz Korczak uchodzi za prekursora walki o prawa dziecka,
3.5. Nieletni wobec prawa	– wymienia środki karne i wychowawcze podejmowane wobec nieletnich, – podaje przykłady przemocy fizycznej, psychicznej, cyberprzemocy, – zna numer telefonu alarmowego 112,	– wskazuje właściwe reakcje na różne rodzaje przemocy, – analizuje uprawnienia policji wobec osoby małoletniej, – omawia sposób postępowania w przypadku podjęcia przez policję lub inne służby mundurowe interwencji wobec małoletniego,	– analizuje źródła i rodzaje zagrożeń występujących w internecie, – rozróżnia terminy: <i>małoletni, nieletni, niepełnoletni</i>,	– wskazuje różne służby mundurowe w Polsce, podając przykłady ich uprawnień, – wskazuje różnice między przestępstwem a wykroczeniem,	– planuje kompleksową akcję na rzecz ograniczenia cyberprzemocy,
Dział 4. Społeczność lokalna i regionalna					
4.1. Samorząd terytorialny w Polsce	– omawia strukturę samorządu terytorialnego, – wskazuje gminę, powiat oraz województwo, w którym mieszka,	– wyjaśnia, na czym polega zasada decentralizacji władzy publicznej, – wie, czym jest społeczność lokalna i regionalna,	– wymienia organy nadzorujące samorzady w zakresie ich kompetencji stanowiących oraz gospodarki finansowej (RIO, wojewoda), – rozróżnia powiaty ziemskie i grodzkie, gminy wiejskie, miejskie i miejsko-wiejskie,	– charakteryzuje źródła finansowania samorządów, dzieląc je według źródła pochodzenia oraz przeznaczenia, – rozróżnia zadania własne i zlecone, podając przykłady takich zadań,	– rozumie znaczenie decentralizacji władzy dla funkcjonowania państwa demokratycznego,
4.2. Samorząd lokalny – gmina	– wie, czym jest gmina, – wymienia organy wykonawcze oraz stanowiące i kontrolne gminy,	– wymienia kompetencje poszczególnych organów gminy, – wie, czym jest budżet gminy,	– omawia zasady wybierania organów gminy,	– analizuje zakres społecznej kontroli nad działalnością organów gminy, z uwzględnieniem referendum gminnego oraz udzielania absolutorium,	– charakteryzuje organizację i formy działalności rady gminy,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
	– zna nazwisko wójta/burmistrza/prezydenta oraz przewodniczącego rady gminy, w której mieszka, – podaje przykłady zadań samorządu gminnego,	– wyjaśnia pojęcia: <i>sesja</i>, <i>kadencja</i>, – wie, do czego służy BIP, ePUAP,	– podaje przykłady zadań własnych gmin wskazując, które z nich są obowiązkowe, a które fakultatywne, – charakteryzuje główne wydatki oraz źródła finansowania budżetu gminy,	– przedstawia organizację typowego urzędu gminy i podaje przykłady spraw, jakie można załatwić w poszczególnych wydziałach,	– prezentuje organizację, atuty oraz problemy gminy, w której mieszka,
4.3. Samorząd lokalny –powiat	– wie, czym jest powiat, – zna organy wykonawcze oraz stanowiące i kontrolne powiatu, – zna nazwisko starosty oraz przewodniczącego rady powiatu, w którym mieszka,	– wymienia kompetencje poszczególnych organów powiatu, – wskazuje przykłady spraw, które obywatele załatwiają w starostwie powiatowym,	– omawia zasady wyłaniania organów powiatu, – omawia zakres wsparcia udzielanego osobom bezrobotnym przez powiatowe urzędy pracy,	– rozróżnia charakter oraz organizację powiatów ziemskich i grodzkich,	– analizuje zakres społecznej kontroli nad działalnością rady zarządu powiatu, z uwzględnieniem referendum powiatowego oraz udzielania absolutorium, – prezentuje organizację starostwa powiatowego, w którym mieszka,
4.4. Samorząd regionalny – województwo	– wymienia województwa składające się na mapę administracyjną kraju, – zna organy wykonawcze oraz stanowiące i kontrolne województwa,	– odróżnia administrację rządową od samorządowej, – wymienia kompetencje poszczególnych organów rządowych i samorządowych w województwach,	– omawia zasady wyłaniania organów województwa, – omawia rolę samorządu wojewódzkiego w dystrybucji funduszy unijnych, – podaje przykłady instytucji zaliczających się do administracji zespolonej,	– objaśnia, czym jest strategia rozwoju województwa, – na przykładzie paszportu RP wyjaśnia, czym jest dokument biometryczny,	– analizuje zakres społecznej kontroli nad działalnością samorządu województwa, z uwzględnieniem referendum wojewódzkiego,
Dział 5. Udział obywateli w życiu publicznym					
5.1. Wpływ obywateli na decyzje władz samorządowych	– zna zasady przeprowadzania wyborów samorządowych, – omawia zakres obowiązków radnego oraz wskazuje cechy przydatne w piastowaniu tej funkcji,	– odróżnia wybory od referendum, – podaje przykłady sytuacji, w których zasadne jest podjęcie akcji strajkowej, – rozróżnia legalne metody wpływania obywateli na decyzje władz (lobbying, konsultacje społeczne) od nielegalnych (korupcja),	– wyjaśnia, w jakich okolicznościach można przeprowadzić referendum lokalne, – zna rodzaje pism kierowanych do urzędów,	– na podstawie danych dotyczących frekwencji w wyborach samorządowych ocenia stopień zaangażowania Polaków w funkcjonowanie samorządu lokalnego,	– rozróżnia rodzaje referendum lokalnego, – pisze petycję do właściwego organu w kwestii, którą uważa za istotną dla lokalnej społeczności,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
	wymienia typowe rodzaje zgromadzeń (wiec, demonstracja, pikiet), wie, na czym polega strajk,			proponuje właściwą formę protestu społecznego w zależności od charakteru zaistniałej sytuacji konfliktowej,	
5.2. Aktywność obywatelska	definiuje społeczeństwo obywatelskie oraz wskazuje przejawy jego funkcjonowania, wskazuje istotne cnoty obywatelskie,	wie, czym jest budżet obywatelski, wymienia masowe ruchy społeczne, mające istotny wpływ na historię Polski, wskazuje przykłady właściwych postaw obywatelskich,	wskazuje, w jaki sposób wybitni Polacy wpływalina historię naszego kraju oraz rozwój społeczeństwa poprzez stosowanie właściwych postaw obywatelskich,	podaje przykłady inwestycji w swoim miejscu zamieszkania, które można zrealizować z budżetu obywatelskiego,	uzasadnia znaczenie właściwego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego dla państwa i jego mieszkańców,
5.3. Organizacje pozarządowe	wyjaśnia, czym są organizacje pozarządowe, wymienia przykładowe organizacje pożytku publicznego, wskazując na obszary ich działalności, wie, na czym polega wolontariat, podaje przykłady obszarów aktywności wolontariuszy,	wie, na czym polega przekazywanie 1% podatku OPP, wskazuje korzyści i możliwości wynikające z zaangażowania w działalność wybranych organizacji młodzieżowych,	omawia cechy i charakter działalności organizacji pozarządowych, rozdziela stowarzyszenia i fundacje, wyjaśnia, na czym polega altruizm, filantropia, wie, kim jest beneficjent,	proponuje działania w zakresie wolontariatu, mogące pozytywnie wpłynąć na jego środowisko lokalne, wskazuje funkcjonujące lokalnym środowisku organizacje pozarządowe, kierujące swą ofertą do młodzieży,	ocenia zasadność zaangażowania organizacji pozarządowych we wsparcie różnych grup społecznych,
5.4. Etyka życia publicznego	wie, czym jest etyka, podaje przykłady działań etycznych i nieetycznych w różnych okolicznościach,	wymienia typowe działania o charakterze dyskryminacyjnym, wyjaśnia, czym jest sumienie, moralność, etyka zawodowa,	wskazuje źródła postaw nieetycznych oraz omawia rodzaje takich postaw (dyskryminacja, lobbng, nepotyzm, kumoterstwo, korupcja, demagogia, populizm),	analizuje dane dotyczące nieetycznego postępowania w miejscu pracy, wskazując źródła tego problemu, rozumie znaczenie transparentności życia publicznego dla funkcjonowania państwa demokratycznego,	wyjaśnia znaczenie kodeksów etyki zawodowej, proponuje zasady etycznego postępowania dla wybranych grup zawodowych,
Dział 6. Wspólnota narodowa i obywatelska					
6.1. Wspólnota narodowa	podaje definicję narodu, uwzględniającą czynniki tworzące więź narodową, zna pojęcia: <i>narodowość</i>, <i>ojczyzna</i>, <i>Polonia</i>,	wymienia najważniejsze etapy formowania się narodu polskiego, wie, w jakich krajach zamieszkuje najliczniejsza Polonia,	przytacza orientacyjne liczby osób pochodzenia polskiego mieszkających w wybranych krajach,	objaśnia, z czego wynikają dążenia separatystyczne; podaje przykłady takich tendencji,	rozdziela pojęcia <i>ojczyzny ideologicznej</i> i <i>prywatnej</i>, odnosząc je do terytorium państwowego oraz małych ojczyzn,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
		wymienia podstawowe elementy składające się na ojczyznę, wyjaśnia, na czym polega autonomia,	charakteryzuje prawa mniejszości polskiej zamieszkującej za granicą, analizuje wpływ wydarzeń historycznych na kształtowanie się polskiej świadomości narodowej,	analizuje zróżnicowane przyczyny powstania znaczących skupisk ludności polskiej za granicą, przytacza różne znaczenia terminu ojczyzna, z uwzględnieniem małych ojczyzn,	
6.2. Patriotyzm dawnieji obecnie	definiuje patriotyzm, podaje przykłady postaw patriotycznych, wymienia polskie symbole narodowe,	omawia symbolikę oraz formę graficzną polskich symboli narodowych, wskazuje postawy patriotyczne charakterystyczne dla dorosłych i młodzieży,	rozdziela patriotyzm w znaczeniu symbolicznym oraz obywatelskim, podając przykłady takich postaw, podaje daty przyjęcia polskich symboli narodowych,	omawia postawy polskiego społeczeństwa wobec kwestii patriotyzmu, analizuje dane statystyczne odnoszące się do tych postaw, charakteryzuje kontekst historyczny wykształcenia się lub przyjęcia polskich symboli narodowych,	prezentuje własny pogląd w kwestii rozumienia współczesnego patriotyzmu, hierarchizując i weryfikując rozmaite postawy znane z życia codziennego oraz środków masowego przekazu,
6.3. Być obywatelem Polski	wie, czym jest obywatelstwo, wymienia konstytucyjne obowiązki obywateli RP, wyjaśnia, dlaczego posiada polskie obywatelstwo; wskazuje inne możliwe sposoby uzyskania tego obywatelstwa,	wyjaśnia różnicę między obywatelstwem a narodowością, wie, czym jest Karta Polaka,	podaje przykłady państw wielonarodowych oraz narodów nie posiadających własnego państwa, analizuje różne sposoby uzyskania obywatelstwa polskiego,	wyjaśnia pojęcia: <i>diaspora</i>, <i>repatriacja</i>, <i>deportacja</i>, <i>naturalizacja</i>, wskazuje korzyści wynikające z posiadania Karty Polaka,	dostrzega zróżnicowany charakter więzi narodowych oraz państwowych, analizuje sytuację wybranego narodu funkcjonującego bez własnego państwa,
6.4. Mniejszości narodowej etnicznej w Polsce	wymienia mniejszości narodowe i etniczne zamieszkałe w Polsce, podaje przykłady praw przysługujących mniejszościom narodowym i etnicznym,	rozdziela mniejszości narodowe i etniczne, rozumie, że pomimo zamieszkiwania w Polsce różnych mniejszości narodowych i etnicznych, nasz kraj jest jednolitym państwem, wskazuje regiony Polski zamieszkiwane przez te mniejszości,	omawia zmiany struktury narodowościowej Polski na przestrzeni dziejów, analizuje dane statystyczne dotyczące liczebności mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,	wskazuje zróżnicowane przyczyny napływu do Polski przedstawicieli rozmaitych narodowości, omawia sytuację prawną Ślązaków i Kaszubów,	omawia pochodzenie, status oraz zwyczaje wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych, ocenia politykę państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
6.5. Postawy względem innych narodów	– wyjaśnia pojęcia: <i>ksenofobia, nacjonalizm, szowinizm, rasizm, Holocaust</i>, – wskazuje negatywne skutki postaw ksenofobicznych,	– wyjaśnia, czym są i jak powstają stereotypy, – podaje przykłady postaw o podłożu ksenofobicznym, – wskazuje typowe postawy społeczeństwa polskiego wobec innych narodów,	– podaje przykłady przenikania się różnych kultur w naszym kraju, – omawia charakterystyczne etapy eskalacji przemocy na tle ksenofobicznym, – wskazuje przykłady postaw kosmopolitycznych,	– analizuje charakter rasistowskiej polityki III Rzeszy, odnosząc się do piramidy nienawiści Allporta, – omawia polityczne i ekonomiczne przyczyny napływu migrantów do Europy,	– dokonuje wielostronnej analizy i oceny postaw polskiego społeczeństwa wobec innych narodów,
6.6. Państwo, jego istota, cechy i funkcje	– zna trójelementową definicję państwa, – wie, czym jest władza państwowa, – wylicza trzy podstawowe typy ustroju państwa,	– wskazuje cechy państwa jako wspólnoty obywateli, – omawia główne cechy państwa demokratycznego, autorytarnego, totalitarnego,	– wie, jakie elementy składają się na terytorium państwowe, – wymienia różne kompetencje władz państwowych,	– rozróżnia i omawia wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa, – analizuje poszczególne zasady ustroju demokratycznego,	– analizuje i ocenia różne koncepcje odnoszące się do stopnia ingerencji państwa w życie obywateli.
Dział 7. Rzeczpospolita Polska jako demokracja					
7.1. Konstytucja podstawą demokracji w Polsce	– omawia budowę Konstytucji RP, nazywając właściwie preambułę oraz przykładowe rozdziały, – wymienia podstawowe zasady ustrojowe Rzeczypospolitej Polskiej (suwerenność Narodu, trójpodział władz, republikańska forma rządów, pluralizm polityczny, państwo prawa),	– wyjaśnia, na czym polega zasada konstytucjonalizmu, – wie, na czym polega referendum ogólnokrajowe, – podaje przykłady najistotniejszych polskich referendów,	– przedstawia hierarchię aktów prawnych, – dokonuje charakterystyki podstawowych zasad ustroju RP,	– analizuje tryb uchwalania Konstytucji RP oraz jej nowelizacji, – wymienia polskie konstytucje w ujęciu historycznym,	– uzasadnia znaczenie równowagi i wzajemnej kontroli władz dla funkcjonowania systemu demokratycznego, – formułuje opinię na temat mocnych i słabych stron polskiej demokracji,
7.2. Władza ustawodawcza – Sejm i Senat	– wie, czym jest parlament jedno- i dwuizbowy, Zgromadzenie Narodowe, immunitet parlamentarny, – omawia organizację obu izb parlamentu,	– wymienia podstawowe ustrojowe zadania Sejmu i Senatu, – wymienia zasady pięcioprzymiotnikowego prawa wyborczego,	– analizuje zasady prawa wyborczego do Sejmu i Senatu, odróżniając wybory większościowe od proporcjonalnych, – wskazuje okoliczności, w których możliwe jest skrócenie kadencji parlamentu,	– analizuje proces legislacyjny w Polsce, uwzględniając organy państwa uczestniczące w tym procesie oraz rodzaje większości (zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną),	– odróżnia immunitet materialny i formalny, – wskazuje okoliczności, w których zwoływane jest Zgromadzenie Narodowe,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
7.3. Władza wykonawcza – Prezydent RP i Rada Ministrów	– omawia tryb wyłaniania Prezydenta RP, – podaje imię i nazwisko aktualnego Prezydenta RP, premiera oraz wybranych ministrów, – wskazuje ugrupowania polityczne, stanowiące zaplecze parlamentarne Rady Ministrów,	– wymienia prezydentów III RP, – podaje przykłady kompetencji prezydenckich, związanez różnymi obszarami jego działalności, – wskazuje kluczowe kompetencje rządu,	– analizuje sposób powoływania Rady Ministrów, uwzględniając rolę Prezydenta RP, Sejmu oraz większości parlamentarnej w tym procesie, – określa wzajemne relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów,	– przedstawia życiorys i dokonania wybranego Prezydenta RP, podając przykłady jego aktywności politycznej, – posługuje się zamiennie synonimami określającymi organy władzy wykonawczej (Rada Ministrów/rząd/gabinet, ministerstwo/resort),	– odnosząc się do zakresu kompetencji poszczególnych organów władzy wykonawczej, uzasadnia przewagę ustrojową premiera nad prezydentem,
7.4. Władza sądownicza – sądy i trybunały	– wymienia organy władzy sądowniczej (sądy, trybunały), – wie, na czym polega niezawisłość oraz immunitet sędziowski,	– podaje przykłady kompetencji sądów rejonowych, – wymienia zasady polskiego wymiaru sprawiedliwości,	– omawia hierarchiczną strukturę polskiego sądownictwa, – wyjaśnia, na czym polega dwuinstancyjność postępowania sądowego,	– wskazuje elementy procesu sądowego, – omawia zadania polskich organów ścigania,	– charakteryzuje tryb powoływania trybunałów, – wyjaśnia, z czego wynika wyjątkowa pozycja Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym,
7.5. Różnorodność polityczna we współczesnej Polsce	– definiuje partię polityczną, – wymienia najważniejsze partie polskiej sceny politycznej,	– wskazuje ograniczenia tworzenia i działalności partii politycznych, – rozróżnia koalicję i opozycję, prawicę i lewicę,	– rozumie znaczenie pluralizmu politycznego dla właściwego funkcjonowania państwa demokratycznego, – omawia zasady zakładania i finansowania partii politycznych w Polsce,	– analizuje proces ewolucji sceny politycznej III RP, klasyfikując poszczególne ugrupowania jako prawicowe, lewicowe lub centrowe,	– omawia genezę partii politycznych, – interpretuje dane statystyczne dotyczące wyników wyborów parlamentarnych,
7.6. Środki masowego przekazu	– wymienia rodzaje środków masowego przekazu, – rozróżnia media komercyjne, niekomercyjne, publiczne,	– oddziela fakty od opinii, wskazuje przykłady dezinformacji we współczesnych mediach, – wymienia rodzaje reklamy,	– określa różne funkcje mediów, – wskazuje na różne cele reklam komercyjnych i kampanii społecznych,	– ocenia rzetelność różnorodnych przekazów medialnych, – odczytuje i interpretuje wyniki badań opinii publicznej,	– analizuje wybrane aspekty rynku medialnego i reklamowego w Polsce,

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 8. Sprawy międzynarodowe					
8.1. Organizacje międzynarodowe	– rozwija skróty: ONZ, NATO, – wymienia przykładowe kraje należące do NATO, wskazując na militarny charakter tej organizacji, – podaje przykłady realizacji zadań ONZ we współczesnym świecie,	– dokonuje podziału organizacji międzynarodowych na międzyrządowej pozarządowej, – wymienia organy ONZ oraz NATO,	– omawia okoliczności utworzenia ONZ i NATO, – wskazuje cele Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa państwom członkowskim oraz ładu światowego,	– analizuje strukturę organizacyjną ONZ, – rozpoznaje kontekst historyczny powołania ONZ i NATO,	– objaśnia zakres działalności wybranych wyspecjalizowanych organizacji ONZ, – rozpoznaje słabe strony organizacji o zasięgu globalnym, wpływającą na ich skuteczność,
8.2. Unia Europejska	– wskazuje przyczyny oraz okoliczności zainicjowania integracji europejskiej, – zna sylwetkę Roberta Schumana, – podaje przykłady traktatów europejskich, – wymienia, z pomocą mapy, państwa członkowskie UE, – określa uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego,	– wskazuje cele integracji europejskiej, – omawia korzyści wynikające z członkostwa UE, – wymienia symbole UE, instytucje europejskie oraz ich siedziby,	– objaśnia kluczowe znaczenie wybranych traktatów europejskich dla pogłębienia integracji, – przytacza przykładowe kompetencje instytucji europejskich,	– charakteryzuje wkład wybranych „Ojców Europy” w proces integracji europejskiej, – analizuje koncepcję integracji stworzoną przez Schumana,	– ocenia znaczenie integracji europejskiej dla stabilizacji politycznej oraz rozwoju ekonomicznego Starego Kontynentu, – analizuje źródła oraz zasadność brexitu
8.3. Polska a organizacje międzynarodowe	– wie, na czym polega polityka zagraniczna, – podaje daty przystąpienia Polski do ONZ, NATO, UE, – zna cel oraz rezultat referendum akcesyjnego, – wymienia przykładowe korzyści wynikające z członkostwa Polski w UE,	– wymienia polskich polityków, pełniących istotne funkcje w strukturach europejskich, – wskazuje inwestycje unijne w miejscu swego zamieszkania,	– określa strategiczne cele polskiej polityki zagranicznej, – omawia przejawy aktywności Polski w strukturach ONZ,	– podaje przykłady działań potwierdzających aktywne członkostwo Polski w Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego – analizuje drogę Polski do UE, z uwzględnieniem negocjacji akcesyjnych oraz kryteriów kopenhaskich,	– analizuje strategiczne położenie Polski w kontekście celów obronnych NATO, – ocenia znaczenie Grupy Wyszehradzkiej oraz Partnerstwa Wschodniego jako przejawów aktywności polskiej dyplomacji w regionie,
8.4. Problemy współczesnego świata	– wymienia główne problemy współczesności, – wie, czym jest globalizacja, terroryzm, globalne ocieplenie, – wyjaśnia na czym polegają migracje,	– wymienia różne przejawy globalizacji, podając ich przykłady rzutujące na życie codzienne, – wskazuje państwa dysponujące bronią nuklearną,	– analizuje okoliczności skutki ataku terrorystycznego z 11 września 2001 r., – wskazuje źródła terroryzmu oraz współczesnych konfliktów zbrojnych,	– wyjaśnia, na czym polega wojna hybrydowa, – analizuje źródła narastania dysproporcji rozwojowych między krajami Północy i Południa.	– analizuje założenia walki z globalnymi wyzwaniami (zmiany klimatyczne, migracje, terroryzm) pod kątem ich skuteczności oraz wpływu na życie codzienne,